

## ZBIRKA FRANJEVAČKOG SAMOSTANA U IMOTSKOM

Snježana Tonković

Narodno sveučilište - Imotski  
Muzejska zbirka

Arheološko-etnografska zbirka franjevačkog samostana u Imotskom utemeljena je 1897. godine zaslugom fra Ivana Tonkovića, tadašnjeg župnika Imotske župe, koji se kao amater, ali i kao zaljubljenik bavio arheologijom. Moguće je da se fra Ivan Tonković u svojem radu poveo za fra Lujom Marunom, osnivačem starohrvatske arheologije, od kojeg je često tražio savjet i mišljenje. Šteta je što se fra Ivan Tonković nije poveo za njim pa osnovao kakvo arheološko društvo, kao što je to ovaj učinio osnovavši "Promicateljski odbor za iskopine hrvatskih starina u Kninu". Tada bi sigurno i u Imotskom bilo posvećeno više pozornosti, više nastojanja u traganju i čuvanju arheoloških nalaza, a s tim bi i zbirka bila daleko bogatija.

Fra Ivan Tonković je, između ostalog, vršio istraživanja na Bubljinu /Zmijavci/ pa je njegovom zaslugom i pronađena starokršćanska bazilika na tom lokalitetu. Sav materijal koji je tamo pronašao prenio je u franjevački samostan gdje se i danas nalazi. Ovo je bio ujedno i početak jednog organiziranog prikupljanja materijala za Zbirku koja je već u njegovo vrijeme brojila znatan broj vrlo vrijednih i značajnih predmeta. Međutim fra Ivan Tonković nije imao nasljednika u tom poslu, pa je svaki rad oko istraživanja i prikupljanja arheoloških predmeta zamro. No, iako se Zbirka nije dalje popunjavala i obogaćivala, najbitnije je to da su svi predmeti

koje je fra Ivan Tonković prikupio u cijelosti sačuvani.

Dolaskom fra Vjeke Vrčića za župnika imotske župe, 1962. godine, ponovno je oživio rad na ovoj Zbirci. On se ne samo maksimalno zauzimao na sredjivanju Zbirke, već ju je obogatio novim izlošcima, i to vrlo vrijednim i značajnim, a postavio ju je u novi pravi prostor gdje se i danas nalazi. Taj prostor je kripta sv. Franje, vrlo lijep i pogodan prostor za ovakvu vrstu izložbenog postava.

Lapidarij koji se nalazi pred kriptom daje velike mogućnosti za korištenje, kao i mali vrt preko kojeg se ulazi u Zbirku, što sve zajedno čini jednu, za ovu svrhu primjenu, cjelinu.

Na području Imotske krajine jedini veći organizirani pristup prikupljanju predmeta koji sačinjavaju povijest ovoga kraja, a pri tom prikupljen na jednom mjestu i prostoru, jest upravo ova samostanska Zbirka, koja je ujedno i jedina privatna zbirka na području općine pod društvenom zaštitom i upisana u registar Konzervatorskog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu.

Zbirka posjeduje zaista velik broj predmeta koji su raspoređeni po nekom tipološkom redu, ali nisu popisani. Zbirka ne posjeduje knjige inventara, nema kataloga opisa pa ni fotografija predmeta, tako da je izostala svaka evidencija kao i uvid u brojno stanje izložaka, a isto tako i u kakvom se stanju oni nalaze. Upravo je ovo bio jedan od bitnih razloga da se pokrene pitanje sredjivanja Samostalne zbirke od strane Narodnog sveučilišta, pa su uslijedili dogovori i pregovori koji su vrlo brzo okončani na obostrano zadovoljstvo, a u interesu opće koristi, nakon čega su izvršene i ostale formalnosti. Narodno sve-

učilište je tada svojim godišnjim planom predvidjelo sredjivanje Samostanske zbirke. Ovaj obiman posao povjeren je radniku Narodnog sveučilišta, profesoru arheologije, rukovodiocu sekcije za muzejsku djelatnost.

Kao prvi pristup ovom poslu valjalo je izvršiti sistematiziranje i raspored predmeta po vrstama i razdobljima. Konzervatorski zavod za zaštitu spomenika kulture u Splitu, preuzeo je dio obaveze na sebe, tj. da izvrši kompletno snimanje zbirke. Naime, svaki predmet uz svoj inventarni broj i opis mora imati još i fotografiju. Time bi se ujedno zadovoljilo svim zakonskim propisima i formama za postojanje i rad muzeja i zbirki.

Ova zbirka podijeljena je u tri oblasti i to:

- a/ arheološko - etnografska;
- b/ arhiv;
- c/ biblioteka.

Arheološko-etnografska zbirka posjeduje izloške iz svih vremenskih razdoblja, počev od najranijih pa do najnovijih dana. Kronološki se kontinuitet gotovo i ne prekida kroz stoljeća. Najstariji su izložci fosili, a ima ih čak 40 različitih vrsta. Zastupljen je veći broj predmeta iz doba Ilira koji su ovo područje naseljavali u razdoblju od oko 400. god.pr.n.e, pa do početka nove ere.

Rimskih ostataka ima mnogo jer je ovaj kraj u doba Rimljana bio itekako frekventan. Gotovo svako dublje kopanje otkriva ostatke rimske prošlosti, posebno, pak, i najčešće rimskog novca. Iako ova zbirka ima bogatu numizmatičku zbirku ipak je rimskog novca začudjujuće malo. To bi mogao biti dokaz ne samo nemara za kulturnu baštinu, već i toga da se ta kulturna baština drugim na-

činima i putovima nezakonito otuđuje. Iako su poduzeti potrebni koraci, s obzirom na intenzivnu privatnu stambenu izgradnju, da se pri kopanju temelja obrati pažnja, i ukoliko se naidje na neke arheološke nalaze da se obavijeste nadležni općinski organi, mjesne zajednice ili, pak, Narodno sveučilište, ipak željeni rezultati nisu postignuti. Mišljenje je, međjutim, da je pri iskapanju temelja za gradnju kuća bilo tih i takovih arheoloških nalaza jer, kako sam već naglasila, ovaj teren itekako pokazuje mogućnost postojanja takovih nalaza.

Zapaženo mjesto medju izlošcima imaju ulomci starokršćanske bazilike s Bublina, čije je postojanje fra Ivan Tonković svrstao u VIII. i IX. stoljeće. Tu su nadalje predmeti iz turske, mletačke, francuske i austrijske uprave, a takodjer i sablja Martina Pavlovića Zažapca koji je vođio ustanak protiv Napoleona.

Zbirka je bogata predmetima sakralnog inventara. Medju vrijedne izložke spada svakako veliki goblen iz 18. stoljeća.

Etnografski dio zbirke vrlo je dobro opremljen i bogat raznovrsnošću izložaka. Tu je gotovo sve što je sačinjavalo i bilo povezano sa životom ljudi ovoga kraja i bez čega bi im taj život bio nezamisliv. Tako npr. kuhinjski inventar, nošnja, nakit, te ratarski i zanatski predmeti. Vrlo je velik broj fotografija koje svjedoče o ljudima i običajima ovoga kraja, kao i fotografija i podataka o istaknutim i zaslužnim Imoćanima na polju kulture i javnog života u Imotskoj krajini. Postoji i vrlo bogata numizmatička zbirka.

Zbirka se i dalje popunjava, ali ne sistematski i planski.

Iako je prostor u kojem je zbirka smještena vrlo pogodan, ipak je postao premalen. Time se postavlja problem kako da se izlože svi prikupljeni predmeti, a zatim i još veći, tj. kako da se u tako malom prostoru ti predmeti sistematski srede i kao takvi izlože.

Franjevci imaju namjeru izvršiti proširenja postojećeg prostora, ali u tu svrhu trebalo bi uložiti značajnija sredstva kojima franjevci ne raspolažu, a niti su u mogućnosti da ih snose. Ako se podje od zamisli da je ova Zbirka zavičajnog značaja i kompleksnog tipa: prirodoslovna, arheološka, etnografska i iz NOB-a /zbirka posjeduje izvjestan, iako malen, broj predmeta iz NOB-a i to pretežno oružje/ onda bi, bez ikakvog okolišanja, morala prezentirati cjelokupni razvitak ovoga kraja, od najranijih početaka do nedavnih dana. Ovom tvrdnjom ova Zbirka zaslužuje ne samo pozornost već i apsolutnu brigu i ostalih općinskih i društveno-političkih foruma, kako u materijalnom tako i u drugim vidovima kao i brigu kako bi ova Zbirka bila pristupačna općinstvu, a ne da ostane nezapažena u uskim okvirima samostana. Narodno sveučilište svjesno te činjenice, poduzima sve i djeluje u cilju toga ostvarenja. To se ujedno odnosi i na samostansku biblioteku koja je utemeljena 1778. i danas posjeduje 4000 primjeraka knjiga iz 16, 17, 18. i 19. st, a među njima je najznačajnija "Biblija" iz 1574. godine pisana u Veneciji. Također su zastupljena i sva izdanja hrvatskih pisaca 18. stoljeća. Tu su i dva misala glasovitog Parčića pisana glagoljicom, zatim Karamanov glagoljski misal iz 1741. godine, pa glagoljski brevijar iz 1791. godine i dr.

Na kraju da spomenem i arhiv Imotske župe koji sadržava bogatu gradju Imotske krajine i u kojem su sačuvane vr-

lo stare isprave kao i dva kodeksa. To su Gundulićev "Osman" prepisan u Dubrovniku 1769. god. i "Ciceronovi govori" pisani u Veneciji 1422. god, vrlo malog formata i s oko 300 stranica.

U minuloj je godini uglavnom sav rad bio usredotočen na popisivanju i inventiranju predmeta koji se nalaze u ovoj zbirci i to arheološko-etnografskog dijela zbirke. Kako se radi sve od početka, posao je golem i još nije završen, a prethodi sredjivanje numizmatičke i sakralne zbirke, te umjetničkih slika, kao i fotografiranje. Ovaj rad će se nastaviti i u 1981. god, kao sastavni dio plana za potpuno sredjivanje ove vrlo značajne Zbirke koja svojim postojanjem prelazi okvire samog Imotskog i Imotske krajine.